

"לראשונה בהיסטוריה התקציב נהפך לכלי שרת פוליטי. זה הזוי, מדאיג ומטריד"

הצמרת הכלכלית בישראל מתריעה: אין כל טעם באישור תקציב ל-10 שבועות; תקציב המשכי ב-2021 יהיה הפקרות; ובזבז כספי הקורונה - ירסק את דירוג החוב

אדריאן פילוט 27.07.20 21:22 **כלכליסט**

"אין היגיון באישור [תקציב חד-שנתי](#) בעת הזו. זה היה הגיוני אם היו עושים את זה לפני שישראל צללה לגל התחלואה השני, וגם אז התנאי היה שהאישור יהיה מהיר. שני הדברים הללו לא קרו. כעת, זו הפעם הראשונה בהיסטוריה שהתקציב הוא כלי שרת פוליטי ולא כלי לקביעת סדרי עדיפויות. משתמשים בתהליך הזה, שהיה קודש הקודשים בכלכלה, לצרכים פוליטיים. זה הזוי, מדאיג ומטריד" – במילים קשות אלה מסכם גורם במשרד האוצר את מצב העניינים הנוכחי שבו עדיין אין הסכמה על משך התקציב שאמור להיות מאושר, לפחות על פי החוק, בעוד פחות מחודש, וכשעל פי כל הדיווחים, אם תושג הסכמה, היא תהיה דווקא על תקציב חד-שנתי. כלומר, תקציב שיאושר באיחור, במחצית השנייה של אוקטובר למשך חודשיים וחצי בלבד, ושמיד אחריו יחל ממילא וכמעט ברצף הליך הגיבוש של התקציב הבא לשנת 2021. קראו עוד בכלכליסט:

• [נתניהו: "אין סיבה ללכת לבחירות"; גנץ: "קיימו ההסכם על התקציב - וזה לא יקרה"](#)

• [משחקי התקציב יחשפו: מי באמת רוצה בחירות](#)

תקציב חד-שנתי שיאושר במחצית השנייה של אוקטובר ישרת את ישראל במשך 10 שבועות לכל היותר, פרק זמן קצר שאין כמעט טעם לטרוח לגבש עבורו תקציב. זאת ועוד: בתרחיש של אישור תקציב חד-שנתי, גם שנת 2021 תיפתח בתקציב המשכי (1/12) מהתקציב הקודם עבור כל חודש) משום שגיבושו יחל בסוף השנה וככל שיאושר, יהיה זה באביב 2021.

אם ראש הממשלה בנימין נתניהו מכון לבחירות - [מעבר לאי-קיום הסכם הרוטציה והכנסת ישראל למערכת בחירות רביעית ומיותרת](#) - הוא יוביל ישירות גם לכך ששנת 2021 תתנהל כמעט כולה תחת תקציב המשכי כשהיא מתמודדת עם משבר כלכלי ומשבר בריאותי חסרי תקדים, שסופם אינו נראה לפי שעה באופק וההתמודדות עם תוצאותיהם תהיה ארוכה, ממושכת וכואבת. כאשר מוסיפים לכל אלה התנהלות כלכלית ללא מסגרת תקציבית וללא מדיניות - מקבלים התנהלות שאין דרך להגדירה מלבד חוסר אחריות משווע.

גורם נוסף באוצר ששוחח עם "כלכליסט" חזר על אותם מסרים ופירט את חומרת המצב: "צריך לאשר תקציב ל-2020 בדחיפות. ב-1 באוגוסט משרדי הממשלה יקבלו מכסות מזומן קטנות עוד יותר מאלה שקיבלו עד כה (במסגרת התקציב ההמשכי, שמתנהל במתכונת של 1/12 - א"פ). הסיבה לכך היא שחסרים 15 מיליארד שקלים כדי לסגור את השנה. ולזה עוד רוצים להוסיף עכשיו 3.3 מיליארד שקלים לתקציב הביטחון, כשהמשרדים לא מתפקדים! איך תיפתח שנת הלימודים? הכל עקום!" מסביר אותו גורם.

גורמים במערכת הפוליטית, אגב, מציינים שבהקשר לפתיחת שנת הלימודים יצטרך להימצא פתרון משום שממילא לא יאושר תקציב על תחילת ספטמבר.

15 מיליארד שקלים חסרים

15 מיליארד השקלים החסרים שעליהם מדברים באוצר אינם קשורים למשבר הקורונה. 70 מיליארד השקלים שעליהם התחייבה ממשלת ישראל במסגרת תוכניות החילוץ (מדובר בכספים תקציביים בלבד, כלומר לא כולל כספי ערבויות וכו') אושרו כ"קופסאות קורונה" שהוסדרו בחקיקה. אבל תקציב 2020 שלפיו ממשיכה המדינה להתנהל באופן שוטף הוא, כאמור, תקציב המשכי ועל כן אסור שתהיה בו חריגה. לפי שעה מתקרב סך ההוצאות במסגרת תקציב זה לתקרה המותרת של 400 מיליארד שקל, בעוד שבפועל יידרשו לפחות 415 מיליארד שקל כדי לסגור את השנה. לכן, מבקשים במשרד האוצר לבצע קיצוץ של 15 מיליון שקלים במקומות שנמצאים בסדר עדיפות נמוך כדי שהכסף יספיק לאותם דברים שהממשלה תרצה לתעדף. ככל שישראל תגיע לתקרת התקציב, החשב הכללי באוצר שאמון על ביצוע התקציב ההמשכי לא יוכל עוד להוציא צ'קים, על פי חוק, למשל למימון שנת הלימודים שמתחילה ב־1 בספטמבר.

מלכודת קופסאות הקורונה

ומה לגבי 70 מיליארד השקלים שהוקצו לתוכניות החילוץ? "[קופסאות הקורונה](#)" שאושרו בחקיקה בכנסת ישראל כבר 3 פעמים הן המצאה ישראלית (ישראל בלשון פשוטה) שמאפשרת לא לספור את הכספים הללו כחריגה בתקציב השוטף או לצורך חישוב הגירעון (התקציב ההמשכי שלפיו מתנהלת שנת 2020) שכן מדובר במשבר חסר תקדים שמצריך פתרונות ייחודיים. אחת השאלות שמרחפות באוויר, ושלפי שעה אין להן מענה, היא: האם חברות הדירוג יבלעו את הצפרדע הזו בבואן להעניק דירוג אשראי לישראל.

סוגיית התקציב: מי נגד מי ומדוע

סוג תקציב	מי תומך	מדוע?
חד־שנתי	נתניהו וחברי הליכוד	- מסיבות פוליטיות: יאפשר לנתניהו לפרק את הממשלה וללכת לבחירות - הסיבה המקצועית ("אין מספיק מידע מה יקרה בשנה הבאה") איננה רלוונטית. ידוע שיהיו מיתון ואבטלה המונית
דו־שנתי	כחול לבן ורוב פקידי האוצר	תקציב חד־שנתי ישרת את המדינה רק ל־10 שבועות, יחייב דיוני תקציב בנובמבר, יכפה על הממשלה להתנהל שוב בתקציב המשכי
תקציב עכשיו, לא משנה איזה	בנק ישראל, המפלגות החרדיות, כמה פקידים באוצר	- ימנע הפחתת דירוג אשראי ודאית, יאפשר פתיחת שנת הלימודים ומהלכים חיוניים אחרים שלא תוקצבו באופן מלא - ימנע את הקפאת המשרדים ומתן תמיכות לארגונים כמו ישיבות - יספק למשק מעט וודאות ויציבות - ימנע "ערבוב" מסוכן של "כסף קורונה" עם הוצאות שוטפות, ערבוב שעלול לגרום לפגיעה באמינות הממשלה והמשק בשווקים

הממשלה השתמשה בפטנט ה"קופסא" לפני 15 שנים לצורך מימון תוכנית ההתנתקות שבמסגרתה פונו יישובים יהודיים ברצועת עזה וכמה יישובים ביהודה ושומרון כולל הפיצוי למפונים. אז הסתכמה העלות ב־8 מיליארד שקל, ואופן המימון "עבר" את העיניים הבינלאומיות שמדרגות את ישראל. ייתכן שהשיטה תעבוד גם הפעם על אף הסכומים הגבוהים בהרבה בהינתן המשבר הכלכלי העולמי. אבל באוצר חוששים מדבר אחר: ייתכן שבמשבר הפוליטי-כלכלי שנוצר, הממשלה תפתה להשתמש בכספי הקורונה לצרכים שוטפים, למשל שנת הלימודים הבאה. "אז", אומרים באוצר, "ישראל לא תחטוף רק הורדת דירוג בתוך חודש עד חודש וחצי, אלא תמצא את עצמה במצב שבו הייתה יוון בשנת 2010".

לדברי גורם באוצר, "כעת ישנה הפרדה מלאה בין כספי הקורונה לבין תקציבים אחרים, שמיועדים לפעילות שוטפת. פתיחת שנת הלימודים לדוגמה היא מהלך שחלק גדול ממנו עוד לא תוקצב. כולם הניחו כי עד ספטמבר יהיה תקציב, אבל זה לא קרה. 'קופסאות הקורונה' מלאות אבל אם מישהו יגע בהן נהפוך להיות יוון. המסר לחברות הדירוג יהיה: לא אישרתי תקציב אז אני לוקח את תוספת הקורונה לצרכים שוטפים. בעצם אתה מודה שאתה לא יודע לאשר תקציב", מסכם בפשטות הגורם, ומוסיף: "מהלך כזה עלול ליצר גם בעיה חוקתית חסרת תקדים: הממשלה ביקשה מהכנסת לעשות שימוש בכספים האלו לצורכי המשבר, ולכן שימוש בהם לצרכים שוטפים עלול בהחלט לעורר בעיה משפטית לא פשוטה".

הקשר להתפטרות החשכ"ל

לא מעט גורמים באוצר מצאו קשר ישיר בין הפלוונטר התקציבי המתפתח בימים האחרונים להתפטרותו הפתאומית של החשב הכללי, רוני חזקיהו שהוגיע אתמול שיסיים את תפקידו בעוד 3 חודשים לכל המאוחר: "הוא בורח לפני שהספינה טובעת" מסביר אחד מהם. "חזקיהו ייחס לעצמו את העלאת דירוג אשראי של ישראל למרות שבתקופת כהונתו הגרעון והחוב עלו ברצף. אבל הוא לא רוצה להיות שם כאשר יורדו לנו את הדירוג וזה עלול לקרות ממש בקרוב", סיכם.